

Kako so živel stari Egipčani?

O začetku nastanka sveta so stari Egipčani spletli precej zanimivih zgodb. Ena izmed njih pravi, da so takratni ljudje verjeli, da je svet na začetku prekrivala mirna voda. Iz vode se je nato dvignil grič, takrat pa je prvič vzšlo tudi sonce in tako se je pojavil tudi sončni bog. Iz morja je priklical rastline in živali, ki so nato živele na kopnem. Verjeli so, da takrat na svetu še ni bilo ljudi, temveč zgolj božanstva. Stari Egipčani so bili politeisti. Verovali so v več kot 3.000 bogov. Najpomembnejši so bili Oziris, njegova žena Izida in njun sin Hor. Najvišje božanstvo je bil bog sonca, Amon Ra. Verjeli so, da se vsako jutro rodi kot dojenček, zvečer pa postane starec, ki ponoči umre. Vsako božanstvo je bilo povezano z neko živaljo, ki je predstavljala živočo podobo boga. Set, bog zla, je pogosto povezan s kačo ali krokodilom, imel naj bi rdeče oči ter rdeče lase, rdeča barva pa naj bi za Egipčane pomenila barvo zla. Predstavljal je boga kaosa in zmede. Boginja Bastet je imela podobo mačke. Bila je pravo nasprotje zlobnemu Setu, predstavljala je boginjo veselja, ljubezni, glasbe in plesa. Ko je mačka umrla, so jo mumificirali in pokopali z največjimi častmi.

Egipčanska pisava, hieroglifi, je bila dolgo časa nerazumljena in zavita v skrivnost. Beseda hieroglifi pomeni pravzaprav »sveti zapisi«. Dolga leta je ostala nepojasnjena, šele poliglotu Champollionu jo je uspelo dešifrirati s pomočjo *Kamna iz Rozete*. Stari Egipčani so namreč poznali in uporabljali več kot 700 znakov, s katerimi so zapisovali govor. Nekateri hieroglifi so enakovredni današnjim črkam, drugi **zlogom**, tretji pa označujejo celotno besedo. Hierogliffe so uporabljali večinoma pisarji. Pisava se je skozi čas spreminjala in poenostavljala. Takšni okrajšani in poenostavljeni pisavi pravimo tudi kurzivna ali hieratska pisava. Iz nje se je kasneje razvila nova kurziva. Pisali so na različne pisne podlage, od kamna pa do lesa in papirusnih zvitkov. Papirus so izdelovali

iz rastline z enakim imenom. Steblo so narezali na kose ter jedro rastline narezali na tanke kose ter jih zložili enega preko drugega. Plasti so potolkli s kladivom ter posušili in zgladili. Za zapisovanje na papirus so uporabljali dolgo, priostreno **trstiko**, ki so jo namakali v črnilo, izdelano iz saj in vode.

Stari Egipčani so bili izjemni slikarji. Njihove slikarije so pogosto krasile grobnice pokojnikov, palače, templje. Egipčanske slike so naslikane na način, ki ga imenujemo egipčanski **kánon**. Pri upodobljenih ljudeh lahko opazimo poseben način slikanja. Osebe so upodabljali s profila, vendar so oči upodobili nesorazmerno, kot bi obraz pravzaprav naslikali od spredaj. V istem položaju je tudi trup, v bokih je telo zasukano, nogi sta v razkoraku. Velikost upodobljenih ljudi kaže tudi na status v družbi. Največjo figuro je običajno predstavljal faraon. Njihove glavne barve so predstavljale rdeča, modra, črna, zlata in zelena.

Upodobitve na stenah grobnic danes kažejo tudi na živahno obrtno in trgovsko dejavnost v starem Egiptu. Naslikani prizori nazorno prikazujejo raznovrstne dejavnosti, od dela v pekarni, varjenja piva, dela v delavnicah, doma, na ladji, kot tudi prizore ribolova in govedoreje. V tistem času je cvetela tudi trgovska menjava, najpogosteje hrane in tkanin. Peki so kruh, ki so ga izdelovali iz ječmena, delili med vojake in delavce. Ječmen je bil prav tako glavna sestavina piva, ki so ga izdelovali po posebnem postopku. Tesarji in mizarji so se ukvarjali z izdelavo pohištva, lončarji so izdelovali posode, opekarji so iz gline s pomočjo lesenega modela oblikovali opeke, usnarji strojili kože, izdelovalci nakita pa različno okrasje.

Stari Egipčani so življenju v onostranstvu pripisovali velik pomen. Mumificiranje je postopek, s katerim naj bi se telo

človeka ohranilo za posmrtno življenje. Mumificirali pa niso vseh ljudi, temveč le faraone ter svečenike. Pokojniku so z železnim kavljem odstranili možgane skozi nosnice ter skozi trebuh odstranili notranje organe. V prsnem košu so pokojniku pustili le srce. Notranjščino človeka so nato napolnili z različnimi dišavnicami in s snovmi (npr. cedrovo olje) ter zašili. Truplo so položili v natrijev lug ter ga nazadnje ovili s povoji iz tankega platna. Pokojnika so nato položili v leseno krsto ter shranili v grobnico. Pokojniku so v grobnico priložili tudi številne predmete, ki naj bi jih človek potreboval v posmrtnem življenju. Mumijo so opremili tudi s »Knjigo mrtvih«. Ta je predstavljala zbirko molitev, magičnih urokov, napotkov, ki naj bi pokojniku pomagali pri poti v onostranstvo. Ljudi ostalih družbenih slojev so navadno pokopali kar v pesek.

V času starega Egipta so imeli svečeniki izjemno pomembno vlogo. Opravljali niso le bogoslužne dejavnosti, temveč so bili tudi učenjaki. **Svečenik** in arhitekt Imhotep je bil celo tako pomemben, da so ga takratni prebivalci častili kot boga. Zaslužen je bil namreč za postavitev stopničaste piramide v Sakari. Ukvarjal se je tudi z astronomijo, ta je bila v času starega Egipta izjemno pomembna. Nebo in nebesne pojave so opazovali kar iz svetišč, sestavili pa so tudi že prve horoskope. Kmetom so obdobje setve poljščin določali učeni svečeniki, saj jim je z opazovanjem nebesnih pojavov uspelo sestaviti že prve koledarje. Imhotep je zaslužen tudi za koledar, ki ga sestavlja 365 dni in četr dneva, razdeljen pa je na 12 mesecev in 3 letne čase. Iz tega koledarja je izšel prestopni koledar, ki so ga izpopolnili v 16. stoletju ter ga uporabljamo še danes.

Druga izjemno pomembna dejavnost, s katero so se ukvarjali svečeniki, pa je bila medicina. Če je človek zbolel, so verjeli, da so ga obsedli zli duhovi. Poznavanje anatomije ter zdravljenje različnih bolezni je bilo sicer na izjemno visoki stopnji. O tem je pisal tudi veliki antični pisec Herodot, ki navaja, da so bili zdravniki že specializirani. Opravljali so različna dela, od seciranja do izvajanja operacij, popravljali so zobe, šivali rane, ravnali zlome itd. Zdravniki so bolniku določili bolezen in predpisali zdravila. O zdravljenju različnih bolezni so pisali tudi zdravniške papiruse.

Ena izmed prvih civilizacij je za seboj pustila bogato **kulturno dediščino**. Še danes lahko občudujemo njihove svojevrstne arhitekturne dosežke v obliki piramid, templjev in palač. Egipčani so zaslužni tudi za številne nove izume in iznajdbe, bili so izjemni matematiki, astronomi, astrologi in zdravniki. Zanimanje za egipčansko kulturo se je v Evropi razmahnilo v 18. stoletju, v 19. stoletju pa so konzuli evropskih sil postali celo organizatorji izkopavanj, zbiranj in

odvažanj spomenikov iz Egipta. Današnje zbirke egipčanskih predmetov v evropskih muzejih beležijo svoje začetke ravno v tem obdobju. V 20. stoletju je egipčanska vlada z arheologi spoznala pomembnost spoštovanja njihove kulturne dediščine. Za izkopavanja, ki so usmerjena k iskanju informacij, je sedaj zadolžen Egipčanski vrhovni svet, ki je zadolžen tudi za nadzor muzejev in vseh programov rekonstrukcije zgodovinske zapuščine Egipta.

SLOVARČEK:

ZLOG: del besede – samoglasnik, okoli katerega so zbrani soglasniki (npr. pri-ja-telj).

TRSTIKA: močvirska ali vodna rastlina z visokim, tankim, votlim stebлом.

KÁNON: skupek pravil o razmerjih, merah za upodabljanje človeškega telesa.

EGIPČANSKI SVEČENIK: oseba, ki je opravljala verske obrede. Svečeniki so tudi pripravljali koledar in izvajali mumificiranje.

KULturna DEDIŠČINA: kulturni ostanki, spomeniki.

Viri:

Brodnik, V. et al., *Prve visoke civilizacije. V: Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije.* Ljubljana: DZS, 1997.

Ceserani, G. P., *Tutankamon.* Ljubljana: Založba DOMUS, 1989.

Kajfež, T. et al., *Mumija in krokodil. Slovenci odkrivamo dežele ob Nilu. Katalog razstave.* Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, 2014.

Kocuvan, E., *Egipčanska knjiga živih.* Ljubljana: Modrijan, 1997.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Spletna izdaja. ZRC, 2000. Dostopno na <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.

